СПИСЪК НА НАУЧНИТЕ ТРУДОВЕ С РЕЗЮМЕТА

Представени за участие в конкурс за доцент в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.2. История и археология (Антична археология) обявен от Институт за балканистика с център по тракология при Българска академия на науките за нуждите на Регионален исторически музей – Сливен, обнародван в ДВ бр. 39 / 13. 05. 2025 год.

Кандидат: д-р Георги Ковачев (уредник в отдел „Археология" на РИМ – Сливен).

I. МОНОГРАФИИ

1. **Ковачев, Георги (2025)**. *Антични хибридни териоморфни същества от Югоизточна България*. София: Ковачев прес ООД, 204 с. ISBN: ISBN: 978-619-257-068-2.

Монографията разглежда паметниците на известните антични хибридни териоморфни същества, открити на територията на Югоизточна България при провеждането на редовни археологически проучвания или постъпили в музейните фондове при неизяснени обстоятелства. Тези митични същества представляват съчетания от торсо на едно живо същество, завършващо с тяло на друго живо същество – животни, птици, влечуги и морски обитатели. За разлика от митичните антропоморфни персонажи в комбинацията не влизат части или тела на хора. Изследването е подчинено на принципите на следпроцесуалната археология, съчетани с изкуствоведчески анализ, чиято цел е да се разгледа мястото на археологическата находка в контекста на откритието, но възприета от гледна точка на тези, които са я поставили в археологическия обект. В този смисъл заложената идея, съпровождаща артефакта, се разглежда като статична във времето и консервативна съгласно по-късните и съвременни представи. Обект на изследването са шест хибридни същества – хипалектрион, грифон, пардалокамп, хипокамп, Пегас и Цербер.

Керамичният ритон с форма на хипалектрион представлява митичен звяр с глава на кон и тяло на петел. В средиземноморския свят съдове с подобни форми са известни още от времето на IX век пр.Хр., но „разцвета" на тези изображения е през периода VII – първата четвърт на V век пр.Хр. (до 480 год. пр.Хр.), след което те изчезват като тематика на Балканите. Това се свързва с разрушителния поход на Дарий I в Елада и афилирането на тези хибридни същества с персите. След това, до втората половина на II век пр.Хр., хипалектрионът се запазва в монетосеченето на малоазийските градове по Дарданелите. Подобно изображение откриваме и върху монети на Александър Велики и Лизимах. Откритият в Танева могила до с. Тополчане, Сливенско, керамичен ритон се датира към първата четвърт на IV век пр.Хр. и показва малоазийско влияние върху философско-идеологическата ориентация на погребания тракийски парадинаст. Конят, като символ на мощ и подвижност и петелът, като символ на новото начало, отразяват динамиката на живота и неговата имагинерна цикличност. В контекста на погребалния ритуал този митичен звяр изпълнява и апотропейна функция.

Второто разглеждано същество, е представено чрез конския начелник от Далакова могила под формата на протоме на грифон. Това митично същество, съчетание между орел и лъв, представлява идеалния символ на сила, величие и божествена мощ. Писмените извори и археологическите находки свидетелстват за широко

разпространение на идеята за грифона от Древния Изток, през Египет и Гърция, до степите на Скития и Далечния Изток. Първоначално свързван със защитата на свещени пространства и божествените владения, грифонът постепенно еволюира като символ на царска власт и апотропейна фигура. Разглежданият паметник, дело на местен тракийски торевт, е свързан по-скоро с изображения от скитското изкуство, отколкото с такива от Близкия изток. В контекста на погребението от Далакова могила конският началник под формата на грифон е не само символ на царска власт и достойнство, но задължителен апотропеен елемент, предназначен да придружава мъртвия владетел в неговото последно пътуване.

Третият образ, пардалокампът, е митичен звяр, който съчетава пантера и морски бозайник, символизирайки сложната връзка между сушата и морето, дивата природа и нейните митологични измерения. Хронологически, паметниците с това същество се вместват от IV век пр.Хр. до VI век сл.Хр. Разглежданата морска пантера от Караново е датирана към средата на I век, и според контекста на археологическата ситуация предполага, че хибридният звяр е имал не само декоративна функция към положената към гроба колесница, но и символична роля, свързана с духовността и прехода към отвъдното.

Другият паметник, макар и със съмнителен произход, е бронзов посребрен пръстен с плочка, върху която е представен хипокамп. Образът на морския кон е познат и от други находки, намерени на територията на България. Тези артефакти демонстрират както влиянието на гръцката култура, така и локалните интерпретации на митичния образ. В изкуството на средиземноморските народи морският кон често е част от изображения по надгробни сцени, символизирайки пътуването към отвъдния свят. В същото време, в елинистическата епоха, той се появява в композиции, изобразяващи морски тиасоси, богати на митични създания, които акцентират върху естетическата стойност на декорациите. През римската епоха изображенията на хипокампи се разпространяват масово. Те са включени в мозайки, монети и в архитектурни елементи в цялата Римска империя. Хипокампът върху пръстена от Сливенския музей е още един пример за адаптацията на антични мотиви.

Следващият разглеждан митичен хибриден звяр е Цербер, триглавият пазач на подземния свят, един от най-разпознаваемите символи на античната митология. Той олицетворява граничната точка между света на живите и този на мъртвите, като задачата му е да предотврати преминаването на душите от отвъдното към земния свят и обратно. Сред най-забележителните сцени са изображенията с Херкулес, който го извежда от подземния свят, и със Серапис, който често пъти, в римската епоха, е синкретизиран с други божества. На територията на днешна България изображенията на Цербер са най-вече върху монети, показващи разпространението на паметници с митичното куче и Серапис. Това се вижда от паричните емисии на Анхиало, Сердика, Августа Траяна, Деултум, Марцианопол, Одесос и Никополис ад Иструм. В някои от тези градове са съществували Серапеуми, докато при други появата на гравюрите са в резултат на привнесени източни култове сред местното население. Такъв е и случаят с намерената при Августа Траяна бронзова статуетка от специфичния тип Цербер „по Макробий“, разглеждана в настоящата работа.

Последната разглеждана митична фигура и тази на Пегас, чието изображение е познато от гема, открита в Кабиле. Присъствието на паметник с този митичен крилат кон на територията на града се свързва с квартируващите тук римски военни части.

Основните функции на разгледаните териоморфни същества е свързани с тяхната символика, която представя демонстрация на сила и защита; изградени митологични връзки под формата на метафори между хората и боговете, физическия и духовния свят; и като част от елементите в утилитарната ритуална употреба при различни по своя

характер церемонии и практики. Изследването хвърля светлина върху един малко познат аспект от античното изкуство и култура на траките и включването на паметниците от Югоизточна България разширява обхвата на проучванията върху техните вярвания и обичаи. Разгледаните тенденции при развитието на образите, демонсрирани в представените артефакти, поставят основа за по-нататъшно проучване на териоморфните същества и тяхната роля в античния свят. Бъдещите проучвания биха могли да се насочат към извършването на сравнение между териоморфните същества в тракийското изкуство и тези в други култури на Балканите, Мала Азия и Средиземноморието, и търсене на връзката между тях и социалната структура на тракийските племена, включително ролята им в царските и религиозните ритуали. Хибридните териоморфни зверове представляват уникален културен феномен, който надхвърля чисто художествените рамки и предлага прозорец към мисленето и вярванията на античния човек. Изследването на техните изображения и символика ни помага да разберем по-добре връзката между човека, природата и божественото в античния свят, както и богатството на тракийското културно наследство.

2. **Ковачев, Георги** (2002). *Българските земи между Източна Стара планина и Странджа през XII-XIV век (историко-археологическо изследване)*. Велико Търново: Фабер, 2002, 196 с. ISBN: 954-775-085-2.

Монографията е публикувана въз основа на защитения от автора през 2001 год. дисертационен труд „Българските земи между Източна Стара планина и Странджа през XII – XIV век“. В книгата се разглежзат политическата история на района през посочения период; битът и материалната култура; разположението на селищата според установените физико-географски (хипсометрични) параметри и почвен състав; пътно-съобщителната и комуникативна система; и манастирските средища Света гора Сливенска и Парория.

Според резултатите от анализа материалната култура на населението в района през XII – XIV век е идентична с културата на останалите земи на Второто българско царство, което показва българска етническа характеристика на местните жители. Пътно-съобщителните връзки са предназначени да свързват толемите градски центрове на Второто българско царство и Византия, както и столицата Търновград и другите градове от Северна България с Южното българско Черноморие. Отбранителните линии на крепостната система в района са насочени към неприятелски нападения от юг. Разположението на селищата върху различните видове почви потвърждава добиването на известните селскостопански суровини – видовете зърна, одомашнени животни и други продукти, както са описани в известните средновековни писмени източници за района.

Разгледаните писмени извори и резултати от археологически проучвания на средновековните манастири и църкви от районите на Света гора Сливенска и Парория разкриват връзката на постройките с пътната система в района и влиянието на църковната архитектура на Втората българска държава върху техните строителни планове. Двете манастирски общности се свързват с бележити представители на българските християни – исихасти, сред тях Св. Теодосий Търновски, Роман Видински и др.

II. СТУДИИ В НАУЧНИ СБОРНИЦИ И СПИСАНИЯ

3. **Kovachev, Georgi (1997).** Ancient Cults in the Sliven Area in the 2nd -3rd Century. – *Bulgarian Historical Review (BHR)*, No. 4, pp. 111-133. ISSN – 0204-8906.

Студията разглежда античните култови паметници в района на Сливен, които отразяват тракийската религия в контекста на римското владичество (I-IV век). Общата картина, която се налага за култовите паметници в района чрез статистиката показва, че най-разпространен е култът към тракийския бог-конник. До сега са известни 24 негови паметника, но със сигурност може да се предположи, че тяхното действително количество е било много по-голямо. Най-общо може да се каже, че паметниците са основно три вида – оброчни плочки на Херос, оброчни плочки на Аполон-конник и статуи на Хероя. Паметниците на Тракийския конник са изработени в периода втора половина на II – до края на III в., когато култът към конния бог е най-силно разпространен, и когато вер. е разцветът на светилищата, в които се е почитал. Имайки предвид малкото количество паметници, открити на различни места, трудно е да се каже дали паметниците на Хероса са били насилствено унищожени и култа заличаван или след приемането на християнството са били просто изоставени. Имайки предвид силното разпространение на аполоновия култ в административната територия на Августа Траяна в близост, може да се каже, че е закономерно известните до сега паметници на Аполон да са по численост след тези на Хероса. Те са представени с най-разнообразни образци – плочки на Аполон-конник, бронзови статуетки на Аполон-конник и Аполон, мраморна статуя и посветителен надпис. Анализът показва, че става дума както за паметници на тракийската интерпретация на Аполон – като конник, така и неговата елинистическа изява – като статуя и посветителен надпис, без каквито и да са изображения по него. Зевс е представен с два паметника, единият от които също носи белезите на елинистическата иконография – статуя на Зевс Оконенски с посветителен надпис. Би следвало да се търси връзка между Зевс Збелсурд, почитан при Бозаджии и същото божество, почитано в Кабиле. Появата на два паметника в близост подсещат, че почитането на Зевс Сбелсурд не е било изолирано явление в Тракия. Паметниците, посветени на Дионис и Херакъл, открити в близост до Кабиле указват за разпространението на култа им в хинтерланда на града. Релефът на Херакъл, за съжаление с неизвестно местонахождение, указва почитането на тракийската интерпретация на героя, за което говорят и тракийските имена на поднасящия оброчната плоча на Дионис и Херакъл. Тук може да се помисли и върху още нещо – два паметника на Дионис и един на Дионис и Херакъл са вече сериозен аргумент да се търси светилище, а може би и някое дионисово сдружение. В контекст с такова мислене е и появата на паметник на Хеката в близост до това място, а е известна връзката на тази богиня с дионисовите дружества. Освен Асклепий, подобни здравеносни функции вероятно са носили Дионис и Херакъл. Това предположение ще бъде в контекст с почитането на Асклепий и Хигия в Кабиле, с които те самите имат връзка. Откриването на статуетка на Хермес в района и особено в Сливен не е случайно. Както знаем това божество се приема като покровител на търговците, каквито е имало в установеното тук тържище. Земеделските племена от разглеждания район са почитали Зевс, Хера и трите нимфи, с чиито оброчни паметници са засвидетелствали почитта си към тях. Принасянето на паметниците е станало към III в., когато съсловието на селяните – земеделци е вече заинтересовано от високите добиви и благосклонността на боговете. Принасящите даровете искат от божествата

покровителство над родовете си, лично над тях или над реколтите. Интерес представлява и синкретизма, проявен в посвещенията към някои гръцки божества, издаващи своята тракийска интерпретация, обвързана с местни култове. От надписа върху паметника на Зевс Оконенски се научава името на античното име на селището при Сливен – Туида, а от надписа върху паметника на Зевс, Хера и трите нимфи от Трапоклово се научава и вероятното име на античното селище там – Сикин. В текста се предлагат хипотези за светилища в местностите „Хисарлъка", Трапоклово, Малко Чочовен, Старо село и Чокоба въз основа на намерените култови паметници. Тези места са били вероятно свързани с пътища.

III. СТАТИИ В НАУЧНИ СБОРНИЦИ И СПИСАНИЯ

4. **Ковачев, Георги (1992)** Оброчни плочки на Тракийския конник от Историческия музей в Сливен. – В: Известия на музеите от Югоизточна България (ИМЮИБ), т. XV, 1992, с. 15-23. USSH: 0204-403X.

Статията разглежда девет непубликувани оброчни плочки на Тракийския конник от Историческия музей в Сливен, някои от тях с неизвестно местонахождение. Въз основа на иконографски особености е направен опит за датировка на паметниците към II-III век, които са отнесени към съществуващите към момента на публикуване иконографска типология.

5. **Ковачев, Георги (1992**) По въпроса за разпространението на култа на тракийския конен бог в района на Сливен. – В: Известия на Историческия музей в Кюстендил, т. IV, 1992, с. 233-239. ISSN: 0861-4342.

Статията разглежда известните паметници на Тракийския конник от района около град Сливен, паметниците са групирани според местонахждението си. На тази база се предлага локализиране на местни светилища, в които се е почитал Хероса.

6. **Ковачев, Георги (1993)** Още веднъж за релефа от Ново село, Сливенско. – В: Архив за поселищни проучвания, 1993, кн. 2, с. 35-46. ISSN: 0860-6507.

Статията има за цел да установи точното местонахождение на двустранния релеф от Ново село, Сливенско. Според съществуващите сведения и данни от инвентарната книга в Националния археологически музей в София, извършената съпоставка от различните, противоречиви по този въпрос, хубликации, се уточнява, че паметникът е открит първоначално в кв. Ново село на град Сливен, а не в село Ново село, Сливенско, както считат много от изследвачите.

7. **Ковачев, Георги (1994)** Оброчни плочки от Историческия музей в Сливен.– ИМЮИБ, т. XVII, 1994, с. 47-51. ISBN: 0204-403X.

Статията представя четири непубликувани оброчни плачки от колекцията на Историческия музей в Сливен – на Дионис и Херакъл, на Херакъм, на Хеката и на фрагмент от плочка на трите нимфи. Плочата на Дионис и Херакъл е придружена от надпис, според който паметникът е поднесен от Бютас, син на Терес. Разглеждат се специфичните за паметниците иконографски типове и паралели. Паметниците са произведени през II-III век.

8. **Ковачев, Георги (1994)** Антична бронзова пластика от Историческия музей в Сливен. – В: Марица-изток. Археологически проучвания. Т. II. София, 1994, с. 161-163.

В статията са представени четири произведения на малката бронзова пластика от колекцията на Историческия музей в Сливен – две бронзови статуетки на Аполон, конче и фибула под формата на орел. Паметниците се датират към II – IV век.

9. **Ковачев, Георги (1995)** Една двулика теракотова глава от Сливен. – ИМЮИБ, т. XVIII, 1995, с. 28-31. USSH: 0204-403X.

Представена е теракотова глава на двулик Хермес, вероятно синкретизиран и с Янус. Главата е част от тераконова херма, вер. Произведена ок. III век.

10. **Ковачев, Георги (1998)** Малки глинени амфорки от Североизточна Тракия от римската епоха. – Археология, 1998, кн. 1-2, с. 58-64. ISSN: 0324-1203.

Статията представя 49 малки трапезни амфори от територията на Североизточна Тракия от римската епоха. Според видимите форми на съдовете се определят общо седем типа амфорки.

11. **Ковачев, Георги (1998)** Антични култове от емпориум Туидас. – В: Seminarium Thracicum 3, Първи академични четения в памет на академик Гаврил Кацаров, София: БАН, 1998, с. 127-137. ISBN: 0078851.

В статията са представени съществуващите паметници на античната религия от територията на гр. Сливен. разглеждат се паметниците на Херос, Аполон, Хермес, Зевс и Херакъл. От познатите надписи става ясна възможната синкретизация на познатите божества и възможните връзки на съществуващиото тук тържище с Кабиле и Августа Траяна.

12. **Ковачев, Георги (1998)** Няколко антични паметника от Историческия музей в Сливен. – ИМЮИБ, т. XIX, 1998, с. 75-82. USSH: 0204-403X.

В статията са публикувани паметници на Тракийски конник, Аполон и фрагменти от статуя на Дионис от района на с. Камен от римската епоха.

13. **Ковачев, Георги (1999)** Тракийски култове от Новозагорско (I-IV век). – В: Археологически и исторически проучвания в Новозагорско. Т. I. Нова Загора: Гео Прес, 1999, с. 104-113.

Статията представя паметниците на тракиските култове от района на Нова Загора през I-IV век. Според наблюденията най-широко са разпространени паметниците на Тракийския конник. Наред с тях се откриват и паметници на Зевс - Сабазий, Херакъл, Аполон, Асклепий и Хера. Според концентрацията на паметниците може да се допусне съществуването на светилища край Караново, Съдийско поле, Езеро, Кортен, Запалня, Научен и Нова Загора.

14. **Ковачев, Георги (2016).** Керамичен ритон с форма на хипалектрион от колекцията на РИМ – Сливен – В: *Тракия и околния свят". Сборник с доклади от национална научна конференция 27-29 октомври.* Шумен: Фабер, с. 260-282. ISBN: 978-619-00-0528-5 (в съавторство с Николай Сираков).

Статията разглежда керамичния ритон от Танева могила до с. Тополчане, Сливенско, с форма на хипалектрион – митологичен звяр с глава на кон и тяло на петел. Паметникът е датиран към средата – втората четвърт на IV век пр.Хр. Този вид изображения изчезват в древна Гърция след 480 год. пр.Хр., което е резултат от свързването му с Персия и похода на Ксеркс I, при което пострадват множество гръцки полиси. След това време изображенията на хипалентриони се запазват най-вече върху монетите на няколко малоазийски града, разположени по брега на Дарданелите и върху монетите на Александър III Велики и неговият приемник в Тракия Лизимах. Появата на паметник на това митично същество в Тракия по това време се свързва с философско-идеологическата ориентация на погребания в могилата тракийски владетел с Изтока и по-точно с градовете от Малоазийското крайбрежие. Поставеният в гроба ритон изпълнява и апотропейни функции.

15. **Kovachev, George. (2018)** Silver Rhyton with a Protome of Centaur. –B: *Боспорский Феномен. Общее и особенное в историко-культурном пространстве античного мира. Материалы международной научной конференции. Част 2.* Санкт Петербург: ИПЦ СПбГУПТД, с. 133-140. ISBN: 978-5-7937-1721-2 (в съавторство с Nikolay Sirakov).

Статията разглежда сребърният ритон с протоме на кентавър от Далакова могила до с. Тополчане, Сливенско. Паметникът се датира, според археологическата ситуация, в първата четвърт на IV век пр.Хр. и вероятно е принадлежал на тракийския парадинаст Севт II (края на V – ок. 385 год. пр.Хр). В текста се разглеждат писмените извори и художествените паметници за митологичните същества кетаври от Античния свят и тяхната типология според съществуващите публикации. Според класификацията на Паул Баур кентавърът от описвания ритон от Далакова могила спада към тип А – кентавър с предни крака на кон. Положен в гроба, ритонът се разглежда като предмет с апотропейна функция и вероятно указва връзката с предците на погребания от династията на тракийския владетел Терес I.

16. **Ковачев, Георги (2021)** Петелът и боговете през Античността. Хронология на символа. –*Журнал за исторически и археологически изследвания*. Кн. 2-3, с. 20-50. ISSN: 2683-0418.

Статията разглежда и интерпретира сведенията за петли в Античността. Според запазените писмени източници и изображения върху различни паметници тази птица може да се свърже с Аполон, Арес, Артемида, Асклепий, Атина, Дионис, Зевс и Ганимед, Персефона, Хадес и Хермес. Най-ранните доказателства идват от гръцки рисувани съдове. През VI век пр.Хр. петелът може да се свърже с Атина, Артемида и Дионис. През V век пр.Хр. петелът се свързва с Аполон, Арес, Артемида, Асклепий, Атина, Дионис, Зевс и Ганимед, Персефона и Хадес и Хермес. Рисунките върху съдове, показващи връзката между Атина, Дионис и петела, стават непопулярни след персийското завладяване на Атина през 480 г. пр.Хр. През IV век пр.Хр. петелът се свързва с Арес, Асклепий, Атина и Дионис. През III век пр.Хр. петелът се свързва с Асклепий, Атина и Дионис. През II в. пр.Хр. жертвоприношения на петли са извършвани в храмовете на Артемида и в Сарапион на остров Делос, но във втория случай не е ясно дали можем да свържем тези ритуали само със Сарапис или можем да добавим Асклепий и Дионис. През I век се споменава връзката между петела и Аполон, докато през II век Аполон, Арес, Асклепий и Хермес се свързват с петела. През III и IV век петелът се свързва само с Хермес.

17. **Ковачев, Георги (2021)** Пръстенът от Якимова могила. –*Марица-Изток. Археологически проучвания. Сборник в чест на Димитър Янков.* Т. 8, Смолян: Марти-Дени Груп, с. 74-87. ISBN: 978-619-7207-23-1 (в съавторство с Николай Сираков).

Статията разглежда златният пръстен от Якимова могила до с. Крушаре, Сливенско. Пръстенът е с гема – скарабоид и се датира към втората половина на V век пр.Хр. Върху гемата е изобразен приведен мъж, който държи лира-барбитон. Изпълнението на резбата, фигурната композиция и положението на тялото, най-вече завъртането на гърба, подсказва за творба, изработена в стила на гравьора Епимен. Статията разглежда три възможни хипотези – върху пръстена е изобразен бог Аполон; танцуващ мъж, свирещ на лира – барбитон като част от Дионисов симпозиум; и мъж, извършващ възлияние с вино, държейки амфора.

18. **Ковачев, Георги (2022)** На кого е златният пръстен-печат от Далакова могила? –*Thracia 26, In Honorem Valeria Fol*, София: БАН, с. 267-276. ISSN: 0204-9872 (в съавторство с Николай Сираков).

Статията разглежда златния пръстен – печат на Севт от Далакова могила до с. Тополчане, Сливенско. Пръстенът спада към тип N от архаичната епоха и тип IX от класическата епоха по типологията на Джон Бордман, разпространени по форма през V – втора половина на IV век пр.Хр. Гробът, в който е открит пръстена, се датира ок. 380 год. пр.Хр. Според изказаното мнение пръстенът принадлежи на тракийския парадинаст Севт II (405 – ок. 387 год. пр.Хр.) и следва да се разчете като „Севт (от рода на) Терес“.

19. **Ковачев, Георги (2024)** Бронзова статуетка на морска пантера с ездач от „Източната могила“ до с. Караново, Новозагорско. *–Журнал за исторически и археологически изследвания*. Кн. 1, с. 20-29. ISSN 2683-0418.

Статията представя бронзова статуетка на морска пантера (пардалокамп) с ездач от ярема на колесница, открита в надгробната могила „Източната могила“ до с. Караново, Новозагорско, датирана малко преди средата на I век. Според представената теория комбинацията от пантера и морски бозайник, допълнени с ездач, може да се асоциира с младенеца Дионис и пътуването към отвъдния свят. Статуетката, в комбинация с изображенията на Ерос върху двете открити в гроба чаши от типа „боскореале“, намира сходство с подобни образи от демонтираните щукатурни релефи от гробници от Пацуоли, Италия. Митологичния наратив зад тези сцени засега остава неясен.

IV. ГЛАВИ ОТ КОЛЕКТИВНА МОНОГРАФИЯ

20. **Русев, Иван, Георги Ковачев (2011)** Манастирската общност Света гора Сливенска и районът й през XII-XVII в. Велико Търново: Фабер, 2011, 228 с., ISBN: 978-954-400-480-4 (в съавторство с Иван Русев).

Георги Ковачев е автор на две глави от монографията:

Глава първа: Българските земи между Източна Стара планина и Странджа през XII-XV век, с. 17-41:

Представеният раздел разглежда политическото развитие на българските земи между Източна Стара планина и Странджа през XII – XIV век.

Глава пета: Света гора Сливенска в древните духовни традиции на района, с. 129-138:

Представеният раздел разглежда античните сведения, които указват за разпространените в древността мустни култове, сведенията, на чиято база може да се предположи съществуването на древни светилища в скалния масив Сините камъни над град Сливен, запазените фолклорни мотиви за древни обреди и начинът на възприемане на планинския район, в който е разположена Света гора Сливенска, като сакрален в древността.